

האוסרת את בעלה בתשמיש, והוא הדין לגבי בעל:

האומרת לבעלה: "תשמישי עליך" כופין אותה ומשמשתו, כיון דשעבודי משעבדת ליה [האשה משועבדת לבעלה לתשמיש], והרי זה כמי שאסרה את פירות בעלה על בעלה, שאין הנדר חל.

אבל האומרת לבעלה "הנאת תשמישך עלי" — אסור הוא לשמש עמה, שאין מאכילין לו לאדם דבר האסור לו, והיות והיא נאסרת להנות מתשמיש שלו, אסור הוא לשמש עמה, כדי לא להכשילה בדבר האסור לה.

שנינו במשנה: האומר לאשה קונם שאני משמשך הרי זה בלא יחל דברו:

ותמהינן: והא משתעבד לה [הבעל לאשתו] לתשמיש מדאורייתא, דכתיב: שארה כסותה ועונתה לא יגרע, ואם כן האיך יכול הוא לאסור את התשמיש עליה, והרי זה כמי שאוסר פירות חבירו על חבירו?! (8)

ומשנינן: באומר "הנאת תשמישך עלי", והא לא קא ניהא ליה בתשמיש, כלומר: אין משנתנו עוסקת שאסר תשמיש על האשה, כי אם שאסר על עצמו את הנאת תשמישה, ולאסור על עצמו הרי הרשות בידו. (9)

דאמר רב כהנא חילוק זה לגבי אשה

יקשה איך יכול איסור דרבנן שהוא אסור לשמשה, לבטל מצות עונה מדאורייתא ומצות פריה ורביה?!

ותירץ הר"ן: כיון דנדרא מיהא חייל, ממילא פקעו להו הנך מצוות, דחכמים מתנין לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה.

ב. הקשה הר"ן: אם אמר "הנאת תשמישך עלי", למה נאסר הוא, והרי כיון שמצוה היא הרי קיימא לן "מצוות לאו ליהנות ניתנו"?! [בחת"ם סופר ביאר את קושיית הר"ן, שאין קושייתו אלא על הלשון שבתירוץ הגמרא "הנאת תשמישך עלי", אבל אין הכי נמי שיכולה היתה הגמרא לומר: באומר "תשמישך עלי", ואז באמת לא יקשה קושיית הר"ן].

ותירץ: "מצוות לאו ליהנות ניתנו" אינו בא אלא לומר שאין קיום המצוות חשוב הנאה [וכגון שאסר על עצמו תקיעת שופר, וכמבואר בראש השנה כח א], אבל אם נהנה גופו יחד עם המצוה, הנאה זו אסורה עליו; ודימה הר"ן את זה למה שאמרו בראש השנה כח א, שהנודר

למאן דאמר "התראת ספק" הוי התראה, ראה שם.

ב. עוד כתב הר"ן שהלכה כרב יהודה, והאומר: קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר, הרי זה אסור לישון היום שמא יעבור על תנאו, ולמד כן ממה שאמרה הגמרא לעיל "ומודה רב יהודה", וכיון ששקלינן וטרינן אליבא דרב יהודה, הרי שמע מינה שכך הלכה.

8. יש מן הראשונים שמפרשים את קושיית הגמרא, משום שנדר כעין זה אינו חל לבטל את המצוה, ותובא שיטה זו בהערות לקמן טז ב בסוגיא של נדר לבטל את המצוה, ראה שם.

9. א. הקשה הר"ן: לפי מה שפירש רבינא - ונראה מדברי הר"ן שכמותו קיימא לן - את הרישא של המשנה, שהיא עוסקת באופן שאסר דבר שאין בו ממש [וכפשטות המשנה], אם כן אף בסיפא באופן זה היא עוסקת, שאסר את הנאת התשמיש ולא את הגוף לתשמיש, ואין זה אלא נדר מדרבנן כיון שאין בו ממש, וכיון שכן